

Diversiteit en discriminatie

Mensen zijn verschillend. De eenwording van Europa en de oorlog aan haar zuidgrens leiden tot meer diversiteit in de samenleving, ook bij ons. Maar in economische modellen is van die diversiteit veelal weinig te merken. Hoewel de eendimensionale *homo economicus* wankelt, houdt hij in toepassingen fier stand. In macro-economische modellen is de representatieve consument alom aanwezig. Vanwege hun beperkte mensbeeld konden economen, tot voor kort, over de migratieproblematiek relatief weinig zeggen.

Economen beschouwen de preferenties van individuen als gegeven en laten de studie naar aard en vorming daarvan aan andere sociale wetenschappen over. Volgens Becker (1976) is de aanname van stabiele preferenties een van de drie grondslagen van de economie, maar tot voor kort bleef het buiten beeld hoe die voorkeuren, een belangrijke bouwsteen voor het maken van voorspellingen en beleidsaanbevelingen, er dan uitzien.

Recent onderzoek van economen uit Bonn, in samenwerking met de *Gallup World Poll* brengt daar verandering in. Falk *et al.* (2015) biedt een schat aan informatie over hoe verschillend mensen zijn. In 76 landen wereldwijd werden van meer dan 80.000 mensen vier aspecten van hun preferenties in kaart gebracht: de tijdsvoorkeur, risicohouding, sociale preferenties en het rechtvaardigheidsgevoel (de geneigdheid om iemand die een ander onrecht aangedaan heeft te bestraffen).

Het onderzoek bevestigt een aantal dingen die we al vermoedden: vrouwen zijn meer risicoavers dan mannen en socialer, maar iets minder geduldig. Mensen die minder risicoavers zijn, zijn vaker als zelfstandige aan de slag. In landen waar men risicotoleranter is, is de ongelijkheid groter. Er zijn ook fascinerende nieuwe resultaten. In westerse landen zijn mensen geduldiger dan gemiddeld; ze investeren daarom meer in fysiek en menselijk kapitaal, en zijn dus productiever. Ook heerst daar een sterker rechtvaardigheidsgevoel. Nederland behoort voor beide aspecten overigens tot de absolute top. Elders zijn mensen anders. In Oost-Europa is men ongeduldig en risicoavers; in Afrika en het Midden-Oosten (met uitzondering van Israël) is men ongeduldig, risicozoekend en niet erg sociaal.

Migratie en toenemende diversiteit leiden tot de vraag of die zeer verschillende preferenties wel samen passen. Hoe behandelen wij vreemdelingen? Twee buitenlandse, vrouwelijke economen houden ons een spiegel voor waarin in ieder geval aan één kant een lelijk gezicht te zien is (Cettolin en Suetens, 2016). Zij lieten ongeveer 900 Nederlanders een vertrouwensspel spe-

ERIC VAN DAMME
Hoogleraar aan de Universiteit
van Tilburg

len. De eerste speler (de leider) moet besluiten of hij de ander (de volger) vertrouwt of niet. Als hij dat niet doet, kiest hij zijn *outside option* die elke speler 35 euro oplevert. Het alternatief is dat de leider zijn lot in handen van de volger legt. Deze kan dan besluiten het vertrouwen te belonen (elk krijgt dan x euro met $x = 40, 60$ of 80) of te misbruiken. In dat laatste geval krijgt de leider slechts 20 euro, terwijl de volger met 85 euro naar huis gaat.

De innovatie is dat de volger de voor naam, leeftijd en het geslacht van de leider te horen krijgt. Wat doet u als volger bij $x = 60$ als de leider u vertrouwt? Als u Artikel 1 van onze Grondwet volgt (“Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld”), maakt de identiteit van de ander niet uit. Of deze nou

man of vrouw is, oud of jong, of Henk of Achmed heet, het zal (moet) u worst wezen. Als u aardig bent tegen de een, bent u aardig tegen allen.

Niet alle Nederlanders handelen zo. We zijn in twee kampen in te delen. Aan de ene kant staan de jongeren, hogeropgeleiden en beter verdienenden uit de stad. Zij hebben een positieve houding ten opzichte van immigranten en discrimineren niet. Zij belonen Ingrid en Yildiz in 62 procent van de gevallen. Bij ouderen, lageropgeleiden, weinig verdienenden en mensen uit minder stedelijke gebieden ligt het anders. Zij hebben een negatieve houding ten aanzien van immigranten. Zij belonen Ingrid in 62 van de 100 gevallen, maar Yildiz slechts 55 keer.

Mensen zijn verschillend, niet alleen wereldwijd, maar ook binnen Nederland. Een deel van de Nederlanders voelt zich niet senang in een gediversifieerde samenleving. Hoe gaan we daarmee om? Als preferenties stabiel zijn, zoals veel economen menen, is er reden tot somberheid: *economics, the dismal science*. Maar de diversiteit van onze Nederlandse preferenties suggereert ook dat voorkeuren niet zo onveranderlijk zijn. Wat de boer niet kent, eet hij niet. Hoe preferenties veranderd kunnen worden is, voor economen, nog onontgonnen terrein.

LITERATUUR

Becker, G. (1976) *The economic approach to human behavior*. Chicago: University of Chicago Press.

Cettolin, E. en S. Suetens (2016) *Taste-based discrimination in an ethnically diverse society*. Werkdocument aan de Universiteit van Tilburg.

Falk, A., A. Becker, T. Dohmen *et al.* (2015) *The nature and predictive power of preferences: global evidence*. IZA Working Paper, 9504.